

Yeşim Işıl Ülman, “Osmanlı Devrinin Kadın Doğum Hekimlerinden Dr. A. Vuccino (1829-1893)”, *Hastane*, Eylül-Ekim 2006:42: 32-33.

**LEVANTEN BİR OSMANLI HEKİMİ DR. A. VUCCINO
(VUCCINO EFENDİ) (1829-1893)**

Doç. Dr. Yeşim IŞIL ÜLMAN

İ.Ü.Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Deontoloji ve Tıp Tarihi A.D. yesimul@yahoo.com

19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin payitahtı İstanbul'da yaşamış kadın doğum hekimi Dr. A. Vuccino'nun hayatı tıp tarihimiz açısından ilginç yönler içermektedir.16. yüzyılda Venedik'ten göç ederek Osmanlı İmparatorluğu'na gelen, özellikle İzmir ve İstanbul'a yerleşmiş Levanten cemaat üyelerinden Vuccino ailesine mensuptur. Bilindiği gibi Levanten (*Levantine*) terimi, yüzyıllardır Türkiye topraklarında yaşayan Avrupa kökenli Latin-Katolik ailelerin ortak ismi olarak kullanılmaktadır¹.

Osmanlı Devleti'nin payitahtı İstanbul'da 1829 yılında doğan ve ilk eğitimini doğduğu kentte alan A.Vuccino, hekim olmaya karar verir. O yıllarda, İstanbul'da ilk Batılı anlamda tıp okulu olarak 1827'de açılan *Tıphane-i Amire* faaliyettedir. Ancak bu okula Müslüman olmayanlar kabul edilmiyordu. Tıphane-i Amire beklenen verimi gösteremeyince, okul esaslı bir reform geçirerek 1839'dan itibaren Galatasaray'daki binasında *Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne* adını alarak modern tıp okulu olarak hizmete girdi². Galatasaray Tıbbiye'sinde kendinden önceki tıp eğitimine kıyasla uygulanan yeniliklerden biri, Tanzimat Fermanı (1839) hareketinin getirdiği Batılılaşma, modernleşme, laikleşme hedefli reformların da etkisiyle, gayrimüslimlerin de Tıbbiye'ye 1840'lı yıllarda kabul edilmeye başlamasıdır. Bununla birlikte o devirde parlak devrini yaşamakta olan İtalya'daki Pisa ve ardından öne çıkan Fransa'da Paris tıp fakülteleri, özellikle varlıklı Osmanlı aileler için, gözde eğitim merkezleriydi. 19. yüzyılın ilk yarısında Pisa Tıp Fakültesi'nden diploma alan Osmanlı hekim ve eczacıları arasında zikredilen³, Dr. Etienne Karateodori (mezuniyeti 1818), kuzeni Dr. Constantine Karateodori (1827), Dr. Hagop Davoud (1837), Kevork Sinapian (1841 eczacı), oğlu Vicen Sinapian (1841 eczacı) ve diğer oğlu Dr. Gaspard Sinapian (1843)⁴, Joseph Chichman (1853 hekim)'a Dr. A.Vuccino'yu da eklemek gerekir.

¹ http://www.cercledulevant.net/smyrne_francs2.html

² Yeşim Işıl Ülman, *Journal de Constantinople'a Göre Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şâhâne'nin Galatasaray Dönemi*. Basılmamış yüksek lisans tezi. İ.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 1994 (148 sayfa);YI Ülman, “Les premiers pas de l’anesthésie au chloroforme en Turquie dans l’Empire Ottoman”. *Annales Françaises d’Anesthésie et de Réanimation*, Nantes-France, 24;4:377-382, Elsevier 2005

³ Nuran Yıldırım'dan yararlanarak zikreden: Turhan Baytop, “İzmirli bir kişiye Pisa Üniversitesi tarafından verilmiş olan ‘Doctor in Medicina’ diploması hakkında”,*Türk Eczacılık Tarihi Araştırmaları*,İstanbul 2000: 302.

⁴ Yeşim Işıl Ülman, “Gazette Médicale de Constantinople’un Tıp Tarihimizdeki Önemi”. Doktora Tezi, İ.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 1999:86-87.

Yeşim Işıl Ülman, “Osmanlı Devrinin Kadın Doğum Hekimlerinden Dr. A. Vuccino (1829-1893)”, *Hastane*, Eylül-Ekim 2006:42: 32-33.

Genç Vuccino, ailevi kökeni olan İtalya’ya gidip, Renoti, Puccinoti, Matteuci⁵, Piria⁶, gibi döneminin değerli hekimlerini yetiştirmiş Pisa Tıp Fakültesi’ni bitirerek, tıp doktoru diplomasını almıştır. Mezuniyetinden sonra, uzmanlık eğitimi için Paris Tıp Fakültesi’ne kaydolmuştur. Burada devrin tanınmış klinisyenleri Dr. Paul Dubois’nın⁷ doğum kliniğine devam etmiş ve tanınmış Fransız kadın-doğum uzmanı Dr. Pajot’nun derslerini izlemiştir. Orada tanıştığı bir başka Osmanlı hekimi Dr. Pardo, kendisini genç, zeki ve güçlü hafızaya sahip bir hekim olarak tanımlar. Caseaux, Scanzoni (Fransız), Braun (Alman) ve Pastoretto (İtalyan) gibi ünlü kadın doğum profesörlerinin geliştirdiği teknikleri ezbere bilmektedir. Dr. Vuccino, eğitim kadrosunda Velpeau⁸, Chomel⁹, Bostan gibi tanınmış hocaların yer aldığı Paris Tıp Fakültesi’nde ayrıca ebelik eğitimi üzerine ihtisas da yapmıştır¹⁰.

Ülkesine dönünce, kadın doğum hekimliği yapmağa başlamış ve kısa zamanda meslektaşlarının takdirini kazanarak, halk arasında başarılı bir hekim olarak adını duyurmuştur. 1860 yılında Mekteb-i Tıbbiye’de “fenn-i kıbale muallimi”, bugünkü karşılığı ile ‘ebelik ve doğurtma hocası’ olarak atanır. Devlet Salnamelerinde Tıbbiye’deki görevi, 1860’tan 1892’ye kadar “fenn-i kıbale muallimi” olarak belirtilmiş olup, 1885’te ‘kabileler’ yani ebeler muallimi olarak ta görevlendirilmiştir. Hocalık görevinin yanısıra okulun idari işlerinden sorumlu Meclis-i Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye’de uzun yıllar üye olarak çalışmıştır. Tıbbiye hocalarının dönüşümlü olarak hizmet verdikleri okul polikliniğinde Çarşamba günleri hasta bakıyordu. Devlet memuriyetinde “*sınıf-ı saniye mütemayiz rütbesi*”ne haizdi ¹¹.

⁵ Carlo Matteuci 19. yy.da yaşamış İtalyan fizyolog, Du-Bois Reymond ile birlikte beynin ve sinir sisteminin elektriksel faaliyeti üzerinde çalışmalarıyla tanınırdı. Danko Dimchev Georgiev, The nervous principle: active versus passive electric processes in neuron, *Electroneurobiologia*, ISSN: 0328-0446. 2004. http://electroneubio.secyt.gov.ar/Electric_processes_in_neurons.doc

⁶ Raffaele Piria, 1838’de aspirinin keşfine giden yolda salisilik asidi saf halde elde etmeyi başaran İtalyan kimyacı. Bu şekilde söğüt kabuğundan salisilik asit ilk kez laboratuvar ortamında elde edilmiş oldu. <http://inventors.about.com/library/inventors/blaspirin.htm>;

<http://www.chemheritage.org/EducationalServices/pharm/asp/asp180.htm>

⁷ Fransız kadın doğum hastalıkları uzmanı

⁸ Alfred Armand Louis Marie Velpeau (1795-1867) 19. yüzyılda Paris’te yaşamış ünlü Fransız cerrahı. Eter ve kloroform gibi anestezi maddeler üzerinde çalışmalarıyla da biliniyordu. <http://www.general-anaesthesia.com/images/velpeau.html>

⁹ Auguste François Chomel (Paris 13 Nisan 1788 - 9 Nisan 1858 Morsang / Orge) 19. yüzyılda Paris’te yaşamış ünlü Fransız klinisyen. Laennec tarafından keşfinin ardından, oskültasyon tekniğinin kuvvetle desteklemiştir. <http://72.14.221.104/search?q=cache:UkRXvTv2dgYJ:perso.easynet.fr/baillement/lettres/chomel.html+Dr.+Auguste+Chomel&hl=tr&gl=tr&ct=clnk&cd=1>

¹⁰ Dr. Pardo, “Necrologie”, *Gazette Médicale d’Orient*, vol. XXXV, No: 22, 20 Février 1893, pp: 382-386.

¹¹ *Devlet Salnameleri*, Def’a 14, İstanbul Takvimhane-i âmire 1276 (1860); Def’a 15, 1277 (1861); Def’a 16, 1278 (1861); Def’a 17, 1279 (1862); Def’a 18, 1280 (1863); Def’a 19, (1281 (1864); Def’a 20, 1282 (1865); Def’a 21, 1283 (1866); Def’a 22, 1284 (1867); Def’a 23, 1285 (1868) Def’a 24, 1286 (1867); Def’a 25; 1287 (1870); Def’a 26, 1288 (1871); Def’a 27, 1289 (1872); Def’a 28, 1290 (1873); Def’a 29, 1291 (1874); Def’a 30, 1292 (1875); Def’a 31, 1293 (1876); Def’a 32, 1294 (1877); Def’a 33, 1295 (1878); Def’a 34, 1296 (1879);

Yeşim Işıl Ülman, "Osmanlı Devrinin Kadın Doğum Hekimlerinden Dr. A. Vuccino (1829-1893)", *Hastane*, Eylül-Ekim 2006:42: 32-33.

Tıbbiye'deki hizmetleri dolayısıyla 1868 yılında 4. sınıf Mecidiye nişanı ile ödüllendirilmişti¹². 1883 yılında ise ebeler muallimi görevinde gösterdiği yararlık ve gayretlerinden ötürü, üçüncü derece Mecidiye nişanı almıştır¹³.

Kırım Savaşı'nda (1853-1855) ülkemize gelen müttefik ordularda görevli bazı yabancı hekimlerin önderliğinde kurulmuş (1 Mart 1856) tıp derneği Cemiyet-i Tıbbiye-i Şahane'nin (*Société Impériale de Médecine de Constantinople*)¹⁴ 34 numaralı kurucu üyeleri arasında idi¹⁵. Dr. Vuccino bu cemiyetin düzenli yapılan bilimsel tartışma toplantılarına katılırdı¹⁶. Aynı zamanda 1885'te Cemiyetin saymanlığını da yürütmüştü¹⁷. Beyoğlu İstiklal Caddesi (*Grand Rue de Pera*) 254 numarada bulunan Canzuch Eczanesi'nde kadın doğum hekimi ve cerrahı olarak hasta kabul ediyordu¹⁸. 6 Şubat 1893 günü İstanbul'da vefat etmiştir¹⁹. Dürüst ve iyi bir hekim olarak tanınırdı. Vefatından sonra ailesine 200 kuruş maaş bağlanmıştır²⁰.

Dr. Vuccino ve Ebelik eğitimi

Tıbbiye'de kadın adaylara yönelik Ebelik Sınıfı ilk kez Galatasaray Tıbbiyesi'nde 1842 yılında açılmıştı. Kadın doğum hocasının çizim ve modeller üzerinde verdiği teorik dersin ardından, ebeler adaylara uygulamalı eğitim verirdi. Ancak Tıbbiye kliniklerine devrin tutucu anlayışı gereği yatan kadın hasta kabul edilmezdi. Bu durum tıp öğrencilerinin ve ebelerin eğitiminde önemli bir eksiklik yaratıyordu²¹. 30 yılı aşkın bir süreyle Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de ebelik hocası olarak görev yapmış Dr. Vuccino, İstanbul'da çağdaş kadın doğum hekimliğinin öncülerinden biri olarak, halk içinde eğitim görmemiş cahil kadınların karanlık odalarda bilgisizce uyguladıkları doğum ve abortus vakalarının önüne geçilmesi gerektiğini vurgulardı. Mekteb-i Tıbbiye'de, obstetrik ve ebelik derslerinin modeller üzerinde

Def'a 35, 1297 (1880); Def'a 36, 1298 (1881); Def'a 37, 1299 (1882); Def'a 38, 1300 (1883); Def'a 39, 1301 (1884); Def'a 40, 1302 (1885); Def'a 41, 1303 (1886); Def'a 42, 1304 (1887); Def'a 43, 1305 (1888); Def'a 44, 1306 (1889); Def'a 45, 1307 (1890); Def'a 46, 1308 (1891); Def'a 47, 1309 (1892).

¹² *Gazette Médicale d'Orient*, Année XII, No. 3, Juin 1868: 48.

¹³ BOA, İrade Dahiliye, No. 71161, 1300 Za. 08 (10 Eylül 1883), ve ekleri Lef 1-2; BOA, İrade Dahiliye, No. 71969, 19 Rebiülevvel 1301 (13 Temmuz 1884).

¹⁴ Y.I.Ulman, "Portraits from Italians in Health Affairs in the 19th century Istanbul,(Dr. Castaldi, Pharmacist A. Calleja, Midwife Messani), "Arti e mestieri italiani nel mondo islamico", Venice-Italy, in print.

¹⁵ Cahier de Régistre de la Société Impériale de Médecine de Constantinople, pp: 8-9.

¹⁶ *Gazette Médicale d'Orient*, Année XXIV, 1881:178;

¹⁷ *Gazette Médicale d'Orient*, Année XXVIII, No. 2, 30 Avril 1885:29; BOA, İrade Dahiliye, No. 94913, 14 Cemaziülahır 1308 (25 Ocak 1890).

¹⁸ Raphael C. Cervati, *Annuaire Oriental du Commerce*, 10me Année, Constantinople Hegire 1308-9, 1891:546.

¹⁹ Cahier de Régistre de la Société Impériale de Médecine de Constantinople, p: 9.

²⁰ BOA, İrade Maliye, No. 1311/B-06, 12 Receb 1311 (19 Ocak 1894).

²¹ YIÜlman. *Agt*, 82-83.

Yeşim Işıl Ülman, “Osmanlı Devrinin Kadın Doğum Hekimlerinden Dr. A. Vuccino (1829-1893)”, *Hastane*, Eylül-Ekim 2006:42: 32-33.

teorik şekilde öğretimi yerine, yatan hasta kabul edilen modern bir doğum kliniğinde yapılması gereğini defalarca dile getirmekle birlikte, bunun gerçekleştiğini görememişti²².

Okulun obstetrik (doğum bilgisi) hocası Vahit Bey’in de teşvikiyle, Tıbbiye’den mezuniyetinin ardından Paris Tıp Fakültesi’ne gönderilerek kadın doğum ihtisası yapmış olan Dr. Besim Ömer (Akalm) (1862-1940) Dr. Vuccino’nun ölümü üzerine, Ebelik Mektebi (Sınıfı) müdürlüğüne getirilmiştir. Dr. Besim Ömer’in o yıllara ait gözlemleri şöyledir: “Vuçino Efendi çeşitli milletlere mensup ebelere kendi dillerinde eğitim verirken, kendisine Belçikalı Madam Robert ile diğer yerli bazı ebe hanımlar yardım etmekteydiler”. Ebelik sınıfının, çeşitli milletlere mensup, birbirlerinin lisanından anlamayan, çoğu okuryazar olmayan ve yaş ortalaması yüksek bir grup olduğunu ifade eden Besim Ömer, derslere başlar başlamaz, öğrenci kabul şartlarını yeniden düzenlemiş ve ebelik sınıfına kayıt için okuma yazma ve dört işlem hesap yapmayı bilmek, en az ilkokul mezunu olmak, Türkçe bilmek, 30 yaşını geçmemiş olmak şartlarını koymuştur²³. Dr. Vuccino’nun eksikliğini vurguladığı kadın doğum kliniği 1894 yılında Dr. Besim Ömer’in ciddi çabalarıyla “Viladethane” adıyla açılmış²⁴ ve Tıbbiye’de kadın doğum hekimliği bu tarihten sonra gerçek anlamda uygulanmaya başlayabilmiştir.

²² Pardo. agm. 385-386.

²³ Meşrutiyet’in ilanından (1908) sonraki dönemde ebe adaylarından ortaokul diploması istenmeğe başlamıştır. Y.I.Uman, “Osmanlıdan Cumhuriyete geçiş sürecinde bir aydının portresi”, *Müteferrika*, 2004;25:51-87

²⁴ Nuran Yıldırım, “İstanbul’un ilk doğumevi Viladethane”, *Hastane*, sayı 7, Temmuz-Ağustos 2000: 26-27.